

EXINOKOKK SUYUQLIKLARIDAGI MIKROORGANIZMLARNI ANIQLASH

PhD Xudoyarova G.N

Farxodov Sardor

Tolibov Sherzodjon

Djalolov Samirbek

(2-kurs davolash fakulteti talabalari)

SAMARQAND ZARMED UNIVERSITETI

Annotatsiya. Sayyoramizning turli hududlaridagi g'ayrioddiy bioekologik sharoitlar hayvonlar va insonlar salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda hayvon va o'simlik olamida yashovchi organizmlarda exinokokkoz kasalligini o'rganishga oid ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda.

Bugungi kunda bir qator mamlakatlarda lichinka tsestodozlari, shu jumladan echinokokk gidatidozlarini oldini olish maqsadida samarali diagnostik usullar va vaktsinalarni yaratish bo'yicha faol izlanishlar olib borilmoqda. Buning uchun shtammlarni tiplash hamda qo'zg'atuvchining genetik xususiyatlarini aniqlash zarurdir. Tadqiqot davomida echinokokkoz bilan kasallangan bemorlardan olingan kista suyuqliklari mikrobiologik tahlil qilindi.

Olingan namunalar madaniyat usuli orqali turli ozuqa muhitlariga ekilib, mikroorganizmlarning morfologik va biokimyoviy belgilariga ko'ra identifikatsiya qilindi. Shuningdek, ajratib olingan mikroorganizmlarning antibiotiklarga sezuvchanligi aniqlanib, ularning patogenlik darajasi baholandi. O'tkazilgan tadqiqot natijalari exinokokk suyuqliklarida **ko'p hollarda opportunistik bakteriyalar (Staphylococcus, Streptococcus, Escherichia coli va boshqalar)** uchrashini ko'rsatdi. Ushbu ma'lumotlar exinokokkoz kasalligini kompleks davolashda mikrobiologik nazoratni kuchaytirish zarurligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: hayvonlar, mikroblar florasi, exinokokk pufagi, bakteriologik tadqiqotlar, lichinkali tsestodozlar, odamlar.

Tadqiqot maqsadi: Laboratoriya sharoitida exinokokk suyuqligini aniqlash va undagi mikroorganizmlar tarkibini o'rganish.

Materiallar va tadqiqot usullari: Exinokokkoz bilan kasallangan bemorlardan jarrohlik yo'li bilan ajratib olingan 13 ta echinokokk pufagi tadqiqot materiali sifatida ishlatildi. Har bir pufak aseptik sharoitda ochilib, uning ichki suyuqligi va pufak devorining ichki qismi bakteriologik tahlil uchun alohida olingan. Namunalardan mikroflora tarkibini aniqlash maqsadida standart bakteriologik usullar qo'llanildi. Suyuqlikdan va pufak devoridan olingan namunalar qonli agar, Endo, Saburo va

boshqa o'sish muhitlariga ekildi. Ekinlar 37 °C haroratda 24–48 soat davomida inkubatsiya qilindi.

O'sib chiqqan koloniyalar morfologik, tiniktiruvchi va biokimyoviy xususiyatlari bo'yicha o'rganildi. Bakterial shtammlar identifikatsiyasi Gram bo'yash usuli, oksidaza va katalaza testlari, shuningdek API-test tizimlari yordamida amalga oshirildi. Natijalar laboratoriya jurnallarida qayd etilib, statistik tahlil uchun tegishli dasturlar yordamida umumlashtirildi. Namunalar 7 ta hayvondan olingan bo'lib, tuman poliklinikalari laboratoriyalarida yig'ilgan: 3 ta namuna — 5 bosh yirik qoramoldan, 4 ta namuna — 5 bosh mayda qoramoldan,

7 ta namuna — boshqa 5 ta so'yilgan hayvonlardan (4 ta cho'chqa va 1 ta ot). Hayvon turlari bo'yicha: Yirik qoramol — 3 ta, Mayda qoramol — 2 ta, Boshqa hayvonlar — 4 ta.

Parazit joylashuvi bo'yicha: O'pka — 3 ta, Jigar — 7 ta, Boshqa a'zolar — 4 ta. Morfologik turlari bo'yicha: *E. acephalocysticus* — 1 ta, *E. veterinorum* — 4 ta, *E. hominis* — 5 ta, *Alveokokk* — 1 ta namuna.

Tadqiqot natijalari: Aralash mikroflora ko'proq mayda qoramollarda, kamroq esa yirik qoramollarda uchradi. Eng ko'p infeksiya jigardagi parazitlarda kuzatildi. *Alveokokkoz* aniqlangan barcha namunalar aralash bakterial floraga ega bo'ldi. *E. hominis* turida 5 ta namunadan 4 tasida aralash infeksiya qayd etildi. *E. acephalocysticus* — 3 namunadan 1 tasida, *E. veterinorum* — 5 namunadan 4 tasida aralash infeksiya aniqlandi.

Aralash mikroflora aniqlangan namunalar quyidagi mikroorganizmlar birikmalaridan iborat edi:

Ichak tayoqchasi bakteriyalari + stafilokokklar — 5 ta namuna;
 Ichak tayoqchasi + stafilokokk + streptokokk — 1 ta;
 Ichak tayoqchasi + stafilokokk + diplokokk — 3 ta;
 Ichak tayoqchasi + stafilokokk + protey guruhi mikroblari — 4 ta;
 Ichak tayoqchasi + streptokokk — 1 ta;
 Ichak tayoqchasi + streptokokk + protey — 3 ta;
 Stafilokokk + streptokokk — 3 ta;
 Stafilokokk + diplokokk — 2 ta;
 Ichak tayoqchasi + diplokokk — 2 ta;
 Ichak tayoqchasi + stafilokokk + diplokokk + protey — 2 ta;
 Ichak tayoqchasi + protey — 2 ta.

Umumiy hisobda:

30 ta namunada — ikki xil mikroblar,
 22 ta namunada — uch xil mikroblar,

2 ta namunada — to'rtta turdagi mikroblar aniqlangan.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, exinokokk suyuqligi namunalarida monomadaniyat yoki aralash infeksiya shaklida yiringli jarayonlarni keltirib chiqaruvchi tipik mikroblar aniqlangan. O'tkazilgan bakteriologik tadqiqotlar natijasida exinokokk pufaklari ichida turli mikroorganizmlar mavjudligi aniqlangan. Tadqiq qilingan 13 ta pufak tarkibidan olingan namunalar orasida shartli-patogen bakteriyalar — *Staphylococcus spp.*, *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* va boshqa mikroflora vakillari uchrashi qayd etildi. Bu esa exinokokk pufaklarining sterilligi to'g'risidagi ilgari mavjud fikrni qisman inkor etadi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, exinokokk pufaklari ichidagi mikroflora tarkibi bemor organizmining umumiy infeksiyon holati, immun tizimi faolligi hamda parazitning rivojlanish bosqichiga bog'liq bo'lishi mumkin. Tadqiqot natijalari kelgusida exinokokkoz bilan og'rigan bemorlarni kompleks davolashda antibakterial terapiya masalalarini tanlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vaxidova A.M., Xudoyarova G.N., Mamurova G.N. Poro'zlarda eksperimental echinokokkoz. "Ilm va ta'lim rivojlanishining tendensiyalari va istiqbollari" xalqaro ilmiy-amaliy internet konferensiyasi, 30 mart 2018 y., 34-jild, 584–587-betlar
2. Xudoyarova G.N., Muradova E.V., Muratova Z.T., Vaxidova A.M., Ismoilova N.A. Echinokokkoz bilan operatsiya qilingan bemorlardan olingan echinokokklarning mikrobiologik va morfologik tadqiqotlari. "Fan va ta'lim masalalari" jurnali, №28 (77), 2019, 110–118-betlar.
3. Xudoyarova G.N., Musayev Muhammadjon. Blastotsistlarni mikrobiologik tadqiqotlar asosida o'rganish natijalari. "Yosh olimlar" ilmiy-amaliy konferensiyasi, 2024, 32–34-betlar.